

Vodovnik-Siegenfeld.

(Spisal dr. Anton Medved.)

Slučajno sem prišel leta 1895. v narodno šolo v prelepem Mozirju. V skromni, a kaj lično urejeni šolski knjižnici sem zagledal debel zvezek. Vzel sem ga v roke, radoveden, kaj-li je v njem. Na naslovnem listu sem čital v kamenopisu besede: „Gedichte des Carl Siegenfeld“ (Pesmi Karola Siegenfelda). Tega imena dotlej še nisem slišal. Bilo mi je povsem neznano. Z velikim zanimanjem sem odprl in prelistaval celi zvezek. Nemške pesmi so bile v njem. Bral sem prvo. Domovini je bila posvečena:

An die Heimat.

(Ostern 1857.)

Sei mir gegrüsst mit
Jubelschall,
Du schönes Steirerland!
Sei mir gegrüsst viel
tausendmal,
Mein theures Vaterland!
Und du, mein Jugend-
paradies,
Du reizend Sanngebiet,
Du sei vor allem mir
gegrüsst,
Dir, Heimat! tönt mein
Lied! . . .

To je pesnik! Ko sem prebral celo pesem, dejal sem s polnim prepričanjem: Res, čista poezija!

A našel sem še lepše pesmi. Takoj druga: „Svidenje“ mi je tako ugajala, da sem menil — nemškega klasika imam v rokah.

Da, to je pesnik! Iz vsake vrste veje pristen pesniški duh; plemenite misli in zdravi nazori se zrcalijo v divnih umotvorih.

Le jedni moji želji niso ustrezale: da niso bile slovenske! Kako lepše bi še donele v ljubljeno materinščini! . . .

A kdo je bil ta pesnik? Zvedel sem, da je bil Slovenec, rodom Vodovnik, otrok preprostih slovenskih starišev. Bil je navdušen sin zelenih gorá, ki obdajejo kakor kraljevski venec zalo savinjsko dolino.

Takoj drugi dan sem se napotil s prijaznim g. nadučiteljem Fr. Praprotnikom tje gori v planine proti Šmihelu, kjer je Vodovniku tekla zibelka. Njegovo domovino sem hotel videti.

Od Šmihela na zahodno stran se razprostira po strmih, a zaradi krasnega razgleda slovečih hribih raztrošena občina sv. Radegunde. Tukaj v borni hišici števil. 38 je bil Vodovnik rojen dne 12. malega travna l. 1824. Še isti dan ga je v Šmihelu na ime Florijan, krstil belovodski župnijski upravitelj Ignacij Hudovernik. Kmalu po dečkovem rojstvu je oče prodal svoje posestvo pri sv. Radegundi ter

kupil malo kočico tik Libije, kamor se je s svojo družino preselil. Pri „Keburu“ se je imenoval novi dom. Imetja ni bilo. Oče je bil kolar; s svojim obrtom, s trudom svojih rok je preživel mnogobrojno družino. A zlata zadovoljnost, ki tudi uboštvo preminja v neprecenljivo bogastvo, vladala je v poštenu, krščanski hiši Vodovnikovi.

Tu so cvetla Florijanu vesela leta sladke mladosti. Kako lepa so bila, kažejo ganljive pesmi, s katerimi je pozneje proslavljal svojo mladost, dom, gore.

Mein Vaterhaus vergess'
ich nicht,
Ich nenn' es, bis mein
Auge bricht,
Mein Jugendparadies . . .
Mir schien das Häuschen,
arm und klein,
Ein prunkender Palast
zu sein —

Ich war ein Fürst darin!

Ker je deček kazal izredno nadarjenost, pri skrbel mu je oče primeren pouk; pošiljal ga je v Mozirje v šolo. Skoro dve uri daleč je moral brzonogi Florijan vsak dan od desetega do štirinajstega leta hiteti doli v Mozirje. A muka njegova ni bila zaman. V plačilo so ji bili odlični uspehi. Bil je ljubljenec vrlega učitelja Lanjšiča in zgovornega kapelana Jurija Regula. Mozirska šola še hrani „Častno knjigo“, v katero so bili zapisani zaradi lepega vedenja in izvrstnega napredka v verozakonu in v drugih predmetih najmarljivejši učenci. Takoj prvo leto je bil Vodovnik med njimi. L. 1834. so bili namreč ti-le vredni laskave odlike, da se njih imena za vselej blesté v častni knjigi:

Vodovnik-Siegenfeld.

Drev France, Janežič Martin, Hovar Eliza, Vodovnik Florijan, Pfeifer Ana, Usar Uršula. Tudi naslednja leta je bil Vodovnik vedno med odličnjaki. Kadar je prišla zaželena izkušnja, dosegel je odliko, katere ne bi bil za ves svet zamenjal. Knjigo, z zlatom obrezano, in zraven še velik srebrn denar s pisanimi trakovi pripet na čedno suknjico — to so bile lavorike, katere je z zmagovito zavestjo vesel nesel v svoj rojstveni kraj.

Mozirske šole ni mogel naš učenec nikdar pozabiti. Ko je bil že v visoki službi, spominjal se je je večkrat z največjim spoštovanjem in otroško ljubeznijo. Njej na čast je zapel pesmico (Das Schulhaus zu Prassberg), s kakoršno se pač v ožji domovini nobena ne more ponášati. On sam je priznaval, da se vse, kar je v svojem življenju dosegel, opira na pouk v Mozirski šoli. Tam je bil izvor njegove sreče in slave.

Po dovršeni ljudski šoli so ga dali dobrotniki l. 1838. v Celje v gimnazijo. Uspehi so bili jednaki, bil je vedno vzgleden učenec. O počitnicah je bival večinoma v šmihelskih gorah, kjer je s polnim srcem užival krasoto svoje domovine. V tistem času se je seznanil z župnikom v Rečici, Josipom Lipoldom. Za Vodovnika je bil novi znanec in radodarni dobrotnik velevažnega pomena. Lipold je bil namreč nadarjen narodni pevec in pesnik, poljuden, slavno znan daleč okrog. V šolah in v cerkvah, pri žalostnih in veselih dogodkih so se pele njegove mnogobrojne pesmi. Sam je bil ob enem plodovit skladatelj, a znal je tudi zapeti, da je s svojim krepkim in milim glasom očaral poslušalce. Njegovo omizje je bilo vedno polno; nenavadna gostoljubnost je vedno kraljevala v prijaznem župnišču. Posebno o počitnicah ni bilo dneva brez veselih gostov. Dijaki so bili Lipoldu najljubši, v njih je budil navdušenje za vzvišene vzore. Tudi Vodovnik je bil med njimi. V njem je Lipold prvi zasledil pesniško žilo, on je v njem vnel ogenj prave poezije. Z Lipoldom je nadarjeni dijak šmihelski zložil in prepeval prve pesmi. Pa bil mu je tudi hvaležen za to; na njegovem grobu je zapel žalostinko, ki bo za vselej hranila spomin na slovečega rečiškega župnika.

Po dovršeni gimnaziji je šel Vodovnik v Gradec, kjer se je posvetil modroslovju. Želel je postati gimnazijski profesor. Za ta poklic se je pripravljal z vso vnemo in zanj vrlo izobrazil svoje duševne moči.

Toda ni ga dosegel; božja previdnost ga je privela nenadoma na nova pota. Ko je bil drugoletnik v modroslovju, izbruhnila je prekucija l. 1848.

Vodovniku se je studilo rogoviljenje upornikov. Bil je vrl državlján, zvest podanik svojega

cesarja. Radi tega se je odločil, z mečem v roki boriti se za avstrijsko državo, za obstoj habsburške vlade. Postal je vojak. Drugi dijaki so pristopili k upornikom, a on je vstopil v avstrijsko vojno.

A s težko vestjo je stopil v novi stan. Mati mu je namreč vedno branila, naj ne bo vojak. „Vse drugo, le vojak nikari ne!“ mu je večkrat dejala, ko je bil še v Celju dijak. A sedaj je prostovoljno oblekel cesarsko suknjo, iz lastnega nagiba si je opasal meč. Kaj poreče mati? Da je ne bi žalil, ni ji nič povedal o svojem namenu. Za mater je poslej tako rekoč umrl. Devet let ni dal glasú od sebe. Mati je že menila, da je umrl, kakor stotero drugih dijakov. Molila je zanj, a sorodniki so ga že pozabili.

Med tem pa je zbiral Vodovnik vence junaštva in poguma kot hraber vojščak. Od najnižje stopinje, kjer je začel, povspeval se je vedno više, l. 1854. je postal častnik v 31. pehotnem polku. Sedaj pa ni mogel več molčati; zopet se je oglašil materi, katero je vedno ljubil. Srce mu je hrepenelo: domov, domov, zopet v naročje svoje matere! O veliki noči leta 1857. je prišel po tako dolgem prestanku zopet v domovino. Obiskal je Mozirje, kjer pa mladega častnika nikdo ni poznal. Potem je hitel v planine, kjer je zapuščena bivala mila mati, osivela vdova, potrta zaradi tolikih izgub. Kako je bilo svidenje, to je Vodovnik mojestersko popisal v prekrasni pesmi „Wiedersehen“ (Svidenje), ki je morebiti med vsemi njegovimi pesmimi najbolj nežna, najlepša.

Kot častnik je Vodovnik služboval začetkom v Zagrebu, kjer se je v prijateljskih krogih temeljito poučil o odnošajih bratskega naroda.

L. 1859. je bil poklican v vojsko na Laško, kjer se je pa tako odlikoval, da je postal že med vojsko nadporočnik in kmalu pozneje stotnik. Vrnivši se v domovino je bival več let v Gradcu, kjer se je oženil z Julijo pl. Laukhard. Zaradi bolehnosti je stopil leta 1871. v pokoj, toda ko se mu je zdravje zboljšalo, sprejel je službo vojaškega oskrbnika v polku tirolskih lovcev v Inomostu. Leta 1883. se je vrnil zopet — in slednjič — v domovino. V Gradcu je nevarno zbolel. Dne 21. svečana l. 1884. udan v božjo voljo in pobožen, kakor je vedno bil v življenju, zatisnil svoje oči k večnemu počitku. Na pokopališču Sv. Petra v Gradcu počivajo njegovi zemeljski ostanki.

Vodovnik je bil jako nadarjen pesnik. Ko bi si bil izvolil drug poklic, dosegel bi bil brezdvomno pesniško slavo. Vojaku je to silno težavno zaradi nemirnega, razburjenega življenja; saj so že modri Rimljani dejali: „Inter arma silent musae“ (med orožjem muze molčijo). Pesnikoval je že v dijaških letih v Celju

in pozneje v Gradcu kot modroslovec posebno marljivo. Rabil je skoraj izključno nemški jezik. Zakaj? Pač lahko umljivo. Slovenščine ni toliko umel, da bi bil v njej izlival svoje občutke in misli v blagoglasne pesmi. Na gimnaziji se takrat za slovenščino nikdo ni brigal, ubogi slovenski dijaki so bili v materinem jeziku popolnoma zapuščeni; še to, kar so od doma znali, še to so kaj lahko pozabili. Ali se je torej čuditi, da je Vodovnik v nemščini pesnikoval, on, ki ni med rodnim ljudstvom nikdar služboval?

Svojih pesmij ni objavljaj. Pesništvo mu je bilo le tajna zabava. Niti v najožjih krogih nje-

govih znancev ga niso poznali, ker se je vedno skrival za imenom, katero si je že kot modroslovec bil pridejal: Karol Siegenfeld. Pozneje mu je državna namestnija v Gradcu celó uradno pripoznala to ime z odlokom dné 21. vinotoka leta 1879.

Šele v zadnjih letih svojega življenja je izdal trinajst pesmij, kakor je bilo že omenjeno, v kamnopisu in jih je razdelil med najboljše svoje prijatelje. Nekaj izvodov je poslal tudi v Mozirje, katerega nikoli ni mogel pozabiti. Ko sem jaz v časniku objavil one pesmi, opozoril me je stotnik Beckh-Wittmannstetter, ki je bil mnogo let njegov posebni prijatelj, da imajo

Mozirje v Savinjski dolini (M. Helf.)

v Gradcu še več Vodovnikovih pesmij. In res, posrečilo se mi je nekatere dobiti. Pesnikov svak, general Angelo Bozzi, dobil je nekaj dnij pred smrtjo Vodovnikovo od njega več pol in zraven še celo knjigo, lepo vezano, lastnoročno pisano, v kateri je 125 pesmij. Iz nje sem jih petindvajset posnel; druge so zasebnega značaja, radi tega za javnost neprimerni. Največ Vodovnikovih pesniških in prozaičnih spisov pa je imela bar. Marenzi v Mariboru, katere mož je bil pri polku tovariš Vodovnikov. A žal: ona je po smrti svojega moža sežgala vse listine, ki so bile v kakoršni koli dotiki z njim. Med njimi je bilo, kakor mi je sama zatrjevala, tudi mnogo Vodovnikovih del, celo dve

„Dom in svet“ 1897, št. 19.

gledališki igri. Kdo vé, koliko lepih umotvorov je bilo takrat pokončanih!

V vsej pesnikovi zapuščini sem vestno in z največjo skrbjo iskal slovenskih spominikov. Dolgo je bil zaman ves trud. Vendar slednjič sem našel neznatno trohico, dve pesmici v prav preprosti obliki. Neki prijatelj J. K. (kdo bi to bil, nisem mogel pozvedeti) si je postavil novo hišo; ko so jo blagoslovili, mu je Vodovnik posvetil te-le kitice:

O blagor mu, ki v hiši svoji
V radosti vživa srečne dni,
In zraven še otrok in žena
Se družbe ljube veselí.

Daj mili Bog, da Tvoja hiša
Bo hiša takih srečnih dni,
Da radost, ki jo zdaj preveva
Nikoli nje ne zapusti!

Naj vlada mir in milost božja
Kot zvesti gost pod streho to,
Da hiša Tvoja vzgled presvitli
Sosednim drugim hišam bo!

Jednako preprosta je druga, posvečena nekemu J. G. (bojda vojaškemu tovarišu Jakobu Gorniku). Vodovnik jo je zapisal v album svojemu prijatelju, ko se je vrnil iz laške vojske. Glasi se:

Že mnogo, mnogo let je preč,
Da tebe nisem videl več,
Kako mi zdaj srcé kipí,
Ko gledam v Tvoje spet očí!

Pač dober nama bil je Bog,
Ker rešil naj je vseh nadlog.
Saj zdrav si Ti in zdrav sem jaz,
Cvetoč še nama je obraz.

Kedaj mi boš razložil Ti,
Kar v času tem doživel si;
Kako ljubezen je za dom
Te gnala v vojske bojni grom?

A jaz, cesarju srčno vdan
Na južno potoval sem stran,
V vojaških rokah ojstri meč
In v žilah hrabro kri nosèč.

Veliko videl sem dežel,
Bil tužen sem in bil vesel,
Sem vojske gledal strah, gorjé
In v zmagi sem pojil srcé.

Povsod je dobro in lepó,
Najboljše biti pa s Tabó —
Ljubezen bratovska sladí
Nam srečne in nesrečne dni.

Da je Vodovnik zložil še več drugih slovenskih pesnij, ne dvomim. Morebiti so že uničene, ker je njegova zapuščina prišla v roke tujim ljudem, ki jih niso umeli, mogoče pa tudi, da jih srečna roka še kdaj najde.

Nemške pesni sem zbral in sem jih v posebni knjižici izdal, okrašeni s pesnikovo podobo.

Iž njih naj svet spozna, da je Slovenec s svojimi duševnimi močmi sposoben in zmožen, celo pesnikovati v tujem jeziku.

V zbor učenih, vedi slava,
Stopi moder, bistra glava,
Vse jezike sveta zna.
Taka glava korenine
Je slovenski oratar!

Vodovnikove pesni so toli dovršene, nekatere klasično-lepe, da jih Slovenci s ponosom smemo podati sosednjemu narodu. V Vodovniku se izpolnjujejo besede našega pesnika:

Dlan doma mu ne odreče,
Gre na tuje, dobro steče;
Vidši tujče krasne čine
Se zavzame iz daljine.
Vse ga slavi, vsi so vneti,
Zvezda se na prsih sveti,
Cesar clo ga čisla sam.

Tudi zadnje besede so se doslovno izpolnile, ko ga je cesar odlikoval z visokim redom.

Savinjski dolini pa naj bodo njegove pesmi v častno zavest, da je iz nje prošel vrl, dragi domovini, sveti veri in narodu s celim srcem iskreno udan sin, ki je v navdušenih pesmih proslavljal njeno lepoto in krasoto.

Zmota in kès.

Pred leti na gradu igral je cigan
Na harfo očetu in hčérama dvema.
Pred sivim očetom in hčerjo zdaj jedno
Ciganka pevaje to harfo objema.

Mladosten bil oni je godec in lep,
Ovevali črni so kodti mu glavo;
Na harfi je slónel, ljubezen opeval
In gledal je milo takó in sanjavo.

A pevki ugasnil je ogenj v očeh,
Njé lice lepote le nosi sledove.
Iz prsij ji žalostna pesem izvira:
O zmoti, prevari ljubézenski slóve.

In harfo raztrupi, ko pesem konča,
In vrže na tla se in jadno zajoka:
„Odpusti mi oče, odpusti mi sestra,
Sprejmita skesanega k sebi otróka!“

Anton Medved.